

Особливості інтерпретації канонічних текстів в творчості Г.Давидовського на прикладі концерту «В молитвах неусыпающую Богородицу»

Стильове та жанрове розмаїття духовних творів українських композиторів все більше приваблює наукових дослідників. Інтерес до духовної тематики менш за все досліджений з точки зору образно-сміслового змісту канонічного тексту, з точки зору співвідношення його церковного тлумачення та інтерпретації композитора, що втілює даний текст засобами музичної мови.

Музичне втілення текстів кондаків існує у двох напрямках: як частина канону (його 6 піснь) та як окремий композиторський твір, що співається наприкінці літургії або у концертному виконанні. У якості поетичної основи авторських творів кондак на Успіння «В молитвах неусыпающую Богородицу» використовується досить обмежено. Найвідоміші музичні втілення кондаку на Успіння Н. Котогарова, А. Веделя, С. Рахманінова, Н. Голованова, Г. Григор'єва, В. Ковальджи та інших. Кондак «В молитвах неусыпающую Богородицу» є й у творчості українського композитора, співака, хорового диригента та педагога початку ХХ ст. Г. Давидовського.

Серед розмаїття композиторського втілення кондака на Успіння особливий інтерес мають твори, що написані у жанрі хорового концерту, це пов'язано з особливою здатністю жанру пристосовуватися до різних стилістичних умов. Це твори А.Веделя, С.Рахманінова та Г.Давидовського.

У давнину кондак мав велику кількість строф та являв собою самостійний і великий поетичний твір, цілу богословську поему. Теперішній кондак включає лише перший вірш великого кондаку Успінню Пресвятої Богородиці. Церковне тлумачення теми Успіння сприймає смерть як сон, радість єднання душі з Богом, вічне життя у його царстві. Непідробний інтерес людства до теми смерті спонукає композиторів до створення музичних композицій, що інтерпретують авторське бачення цієї теми.

Кондак «В молитвах неусыпающую Богородицу» втілений Г.Давидовським у жанрі духовного концерту. У концерті представлені різноманітні душевні почуття людини: болюча туга, страх перед новим та невідомим, плач за реальним світом, емоційне збудження, урочистий морок, благодатне смирення.

Бачення смерті у творі як чогось невідомого та страшного виявляються у використанні самого тексту кондака – повторях строф, виділеннях певних слів та фраз. Автор 6 разів повторює текст «гроб и умервщление не удержаста», додаючи кожного разу драматизму фразі музичними засобами. При цьому більш оптимістичний погляд на смерть у тексті «во утробу вселивыйся....» привертає увагу автора лише раз, а музичне втілення носить лірико-драматичний характер.

Інтенаційними джерелами концерту є лірична українська пісня. Трансформована у творчій уяві композитора, вона виливається у самобутню щирю мелодію, яка нагадує українські солоспіви.

За принципами побудови твір успадковує традиції як партесних, так і класичних духовних концертів XVIII ст. Форма концерту хоч і складається з декількох розділів, одночастинна, споріднена з лірико-філософським жанром поеми, який з'являється у творчості композиторів романтичного спрямування. Гармонія концерту збагачена різноманітними барвами. Інтенації туги та смутку відмінно передають альтеровані гармонії, гострі співзвуччя, композитор використовує ефект світлотіні. Тембрового розмаїття досягає твір і завдяки поєднанню різних хорових груп та соло.

Таким чином, у процесі з'єднання тексту і музики проявляється специфіка авторського прочитання кондака Успінню, у якій смерть сприймається як шлях до невідомого, що тягне за собою душевні страждання, неминучість небуття та самотність. Також цьому сприяє комплекс музично-виразних засобів використаних у концерті.